

Práva duševného vlastníctva a výkonnosť podnikov v EÚ

Správa o analýze na úrovni podnikov, február 2021

Zhrnutie

Zhrnutie

Jedným z mandátov Európskeho strediska pre sledovanie porušovania práv duševného vlastníctva, ktoré je súčasťou Úradu Európskej únie pre duševné vlastníctvo (EUIPO), je poskytovať dôkazmi podložené údaje o vplyve, úlohe a verejnom vnímaní duševného vlastníctva v hospodárstve Európskej únie (EÚ). Stredisko vykonáva program sociálno-ekonomických štúdií, aby tento cieľ naplnilo.

Podobným spôsobom určuje strategický plán na rok 2023 Európskeho patentového úradu (EPÚ) priority vykonávania hospodárskych štúdií na uspokojenie rastúceho dopytu zainteresovaných osôb po lepšej informovanosti o vplyve európskeho patentového systému a jeho rozvoji.

V roku 2013 tieto dva úrady uverejnili spoločnú štúdiu, ktorá posúdila spojený prínos odvetví, ktoré intenzívne využívajú rôzne druhy práva duševného vlastníctva, pre hospodárstvo EÚ ako celok a pre jednotlivé členské štáty EÚ. Štúdia bola aktualizovaná v roku 2016 a opätovne v roku 2019. Medzi hlavnými zisteniami vydania z roku 2019 bolo, že odvetvia, ktoré nadpriemerne využívajú práva duševného vlastníctva, mali 29 % podiel na zamestnanosti a 45 % podiel na HDP v EÚ, pričom tieto podiely sa od predchádzajúcej štúdie z roku 2016 zvýšili.

Táto správa je nadväzujúcou štúdiou, ktorá sa prostredníctvom analýzy veľkej reprezentatívnej vzorky viac ako 127 000 európskych podnikov hlbšie zaoberá úlohou práv duševného vlastníctva. Jej cieľom je porovnať ekonomickú výkonnosť podnikov, ktoré vlastnia práva duševného vlastníctva, s tými, ktoré ich nevlastnia. V roku 2015 EUIPO (vtedy známy ako OHIM) uverejnil podobnú štúdiu, v ktorej sa ukázalo, že spoločnosti, ktoré vlastnia práva duševného vlastníctva, majú vyššie príjmy na zamestnanca a vyplácajú vyššie mzdy ako spoločnosti, ktoré ich nevlastnia. Táto spoločná štúdia EPÚ/EUIPO je aktualizáciou štúdie EUIPO z roku 2015 so zlepšenými údajmi a metodikou. Na rozdiel od predchádzajúcej štúdie, ktorá vychádzala z údajov z 12 členských štátov, táto nová štúdia zahŕňa údaje od spoločností zo všetkých 27 členských štátoch a zo Spojeného kráľovstva.¹

Práva duševného vlastníctva zahrnuté v štúdiu predstavujú **patenty, ochranné známky a dizajny** (a akúkoľvek kombináciu uvedených troch). Autorské práva, práva k odrodám rastlín a zemepisné označenia, ktoré boli súčasťou štúdií na úrovni odvetvia, tu nie sú zahrnuté z dôvodu ich povahy.² Na druhej strane táto štúdia zahŕňa práva duševného vlastníctva na európskej aj vnútroštátnej úrovni, čo predstavuje dôležité zlepšenie údajov, a poskytuje úplný prehľad o portfóliu práv duševného vlastníctva každej spoločnosti, a to tak na európskej, ako aj vnútroštátnej úrovni.

Údaje o portfóliu práv duševného vlastníctva každej spoločnosti sa prepojili s informáciami obsiahnutými v obchodnej databáze ORBIS. Táto databáza poskytuje finančné a iné informácie o miliónoch európskych spoločností, ktoré sú zhromaždené z evidencie a účtovných výkazov spoločností v obchodných registroch členských štátov EÚ. Štúdia využíva finančné a iné informácie o spoločnostiach, ktoré sú registrované ako formálni vlastníci patentov, ochranných známk a/alebo dizajnov. Niektoré spoločnosti, ktoré sú súčasťou väčšej štruktúry skupiny, nemusia byť formálnymi

¹ Spojené kráľovstvo vystúpilo z EÚ 31. januára 2020. Táto štúdia sa však vzťahuje na obdobie 2007 – 2019, počas ktorého bolo Spojené kráľovstvo členským štátom, takže zahŕňa údaje o spoločnostiach zo Spojeného kráľovstva.

² Autorské práva sa nie vždy registrujú, zatiaľ čo zemepisné označenia neregistrujú jednotlivé spoločnosti, takže údaje o vlastníctve týchto práv duševného vlastníctva na úrovni spoločností neexistujú. Práva k odrodám rastlín sú v EUIPO predmetom samostatného výskumného projektu.

vlastníkmi práv duševného vlastníctva (ich ústredie môže mať formálne vlastníctvo), ale môžu naďalej využívať práva duševného vlastníctva vo svojich obchodných činnostiach.

Existujú rôzne spôsoby merania ekonomickej výkonnosti spoločnosti. Z dôvodu obmedzení spôsobených údajmi a potreby porovnávania podobného (na odstránenie vplyvu veľkosti podniku na štatistické výsledky) boli ako **hlavný ukazovateľ výkonnosti podniku** vybrané **príjmy na zamestnanca**.

Súbor údajov bol zostavený tak, aby vzorka reprezentovala všeobecnú skupinu podnikov v EÚ. Umožňuje to porovnanie výkonnosti spoločností, ktoré vlastnia práva duševného vlastníctva, so spoločnosťami, ktoré ich nevlastnia, a zároveň kontrolovať príslušné faktory, ako je krajina, odvetvie alebo veľkosť spoločnosti. Podľa našich poznatkov je pokrytie súboru údajov výrazne väčšie ako akýkoľvek iný zdroj údajov tohto druhu, ktorý je v súčasnosti k dispozícii, čím sa zabezpečuje dostatočne veľká vzorka na vyvodenie rozsiahlych a reprezentatívnych záverov.

Štúdia neobsahuje politické odporúčania, pretože nepatria do jej rozsahu pôsobnosti. Poskytuje však dôkazy, ktoré môžu tvorcovia politik použiť vo svojej práci, a slúži ako základ na zvýšenie informovanosti o duševnom vlastníctve medzi európskymi občanmi vo všeobecnosti a osobitne medzi MSP.

Metodika

Údaje sa analyzovali pomocou dvoch druhov metodiky.

Po prvé, bola zostavená **opisná štatistika** na ilustráciu rozdielov medzi podnikmi, ktoré vlastnia a ktoré nevlastnia práva duševného vlastníctva, a to z hľadiska ekonomických vlastností. Preverovala sa štatistická významnosť rozdielov. Kapitola 4 obsahuje výsledky tejto analýzy.

V kapitole 5 sú uvedené zistenia **ekonometrickej analýzy** údajov. Umožňuje hĺbkové preskúmanie súvislosti medzi vlastnením práv duševného vlastníctva podnikmi a ich ekonomickou výkonnosťou. Zatiaľ čo príčinnú súvislosť nie je možné preukázať v prísnom zmysle slova, vzhľadom na dostupné údaje ekonometrická analýza umožňuje výskumným pracovníkom kontrolovať niekoľko ďalších faktorov, ktoré ovplyvňujú ekonomickú výkonnosť, a „oddeliť“ súvislosť medzi vlastnením práv duševného vlastníctva a výkonnosťou podniku. Výsledky analýzy svedčia o tom, že existuje systémová, pozitívna súvislosť medzi vlastnením práv duševného vlastníctva a ekonomickou výkonnosťou na úrovni jednotlivých podnikov.

Kľúčové zistenia

V tabuľke E1 sú zhrnuté hlavné finančné a pevné premenné za posledné roky vo vzorke.

Tabuľka E1: Priemerné hodnoty vybraných premenných podľa vlastníctva práv duševného vlastníctva, 2015 – 2018

		Počet zamestnancov	Príjmy na zamestnanca ('000 EUR/rok)	Mzdy na zamestnanca ('000 EUR/rok)
Subjekty, ktoré nevlastnia práva duševného vlastníctva		5,1	148,6	29,8
Subjekty, ktoré vlastnia práva duševného vlastníctva	Všetky práva duševného vlastníctva	13,5	178,6	35,6
	% rozdiel v porovnaní so subjektmi, ktoré nie sú vlastníckmi	163,8 %	20,2 %	19,3 %
	Vlastníci patentov	28,7	202,4	45,5
	% rozdiel v porovnaní so subjektmi, ktoré nie sú vlastníckmi	460,1 %	36,3 %	52,6 %
	Vlastníci ochranných známk		179,6	35,0
	% rozdiel v porovnaní so subjektmi, ktoré nie sú vlastníckmi	164,3 %	20,9 %	17,4 %
	Vlastníci dizajnov	29,1	196,3	38,7
	% rozdiel v porovnaní so subjektmi, ktoré nie sú vlastníckmi	467,9 %	32,2 %	29,7 %

Poznámka: Údaje pochádzajú z dostupných zistení o 127 199 podnikoch. Všetky rozdiely sú štatisticky významné na úrovni 1 %. Skupina „Vlastníci všetkých práv duševného vlastníctva“ je vymedzená ako podniky, ktoré vlastnia aspoň jeden patent, ochrannú známku alebo dizajn, alebo akúkoľvek ich kombináciu. Skupiny „Vlastníci patentov“, „Vlastníci ochranných známk“ a „Vlastníci dizajnov“ sú vymedzené ako podniky, ktoré vlastnia aspoň jedno z týchto osobitných práv duševného vlastníctva. Keďže mnoho podnikov vlastní kombináciu týchto troch práv duševného vlastníctva, vlastníci rôznych práv duševného vlastníctva sa prekrývajú.

Ako vyplýva z tabuľky E1, z hľadiska počtu zamestnancov (priemerne 13,5 verzus 5,1 zamestnancov) podniky, ktoré vlastnia práva duševného vlastníctva, sú spravidla väčšie ako podniky, ktoré ich nevlastnia. Z toho dôvodu sú metriky ekonomickej výkonnosti, ako sú príjmy, zisky alebo mzdy, vyjadrené v prepočte na jedného zamestnanca.

Z toho vyplýva, že podniky, ktoré vlastnia práva duševného vlastníctva, majú v priemere o 20 % vyššie príjmy na zamestnanca ako podniky, ktoré ich nevlastnia. Z hľadiska jednotlivých práv duševného vlastníctva je priemerná výhoda vo výkonnosti pre podniky, ktoré vlastnia práva duševného vlastníctva, 36 % v prípade patentov, 21 % v prípade ochranných známk a 32 % v prípade dizajnov.

Tabuľka E1 takisto znázorňuje, že podniky, ktoré vlastnia práva duševného vlastníctva, vyplácajú v priemere o 19 % vyššie mzdy ako podniky, ktoré ich nevlastnia. V tomto prípade to najviac súvisí s vlastníctvom patentov (53 %), po ktorých nasledujú dizajny (30 %) a ochranné známky (17 %). Pokiaľ ide o príjmy na zamestnanca a vyplatené mzdy, patenty sú v porovnaní s ochrannými známkami a dizajnmi typom práv duševného vlastníctva, ktorý v priemere prináša podnikom a ich zamestnancom najvyššie odmeny. Táto skutočnosť je aj v súlade s výsledkami štúdie o príspevku duševného vlastníctva na úrovni odvetvia (EPÚ/EUIPO, 2019), ktorá bola zameraná na prínos odvetví

intenzívne využívajúcich práva duševného vlastníctva pre hospodárstvo EÚ z hľadiska hrubého domáceho produktu, zamestnanosti, miezd a medzinárodného obchodu. V menovanej štúdii sa zistilo, že odvetvia, ktoré intenzívne využívajú patenty, majú aj najvyššie mzdové zvýhodnenia.

V tabuľke E2 sa uvádza, že k odvetviam, ktoré využívajú práva duševného vlastníctva najintenzívnejšie, patria informácie a komunikácie, pričom 18 % podnikov v tomto odvetví vlastní práva duševného vlastníctva, po ktorom nasleduje priemyselná výroba, pričom 14 % takýchto spoločností tvoria vlastníci práv duševného vlastníctva, a ostatné činnosti (14 %). Spoločnosti, ktoré sa zaoberajú odbornými službami („odborné, vedecké a technické činnosti“) využívajú práva duševného vlastníctva takisto pomerne intenzívne (13 % takýchto spoločností vlastní práva duševného vlastníctva).

Vzhľadom na to, že MSP predstavujú prevažnú väčšinu spoločností vo vzorke (ako je to aj v prípade európskych podnikov), celkové rozdelenie vlastníkov práv duševného vlastníctva medzi krajinami je podobné výsledkom v prípade MSP. Podniky z Malty, Portugalska, Cypru, Nemecka, Rakúska, Španielska, Francúzska, Poľska a Spojeného kráľovstva sú s najväčšou pravdepodobnosťou vlastníkmi práv duševného vlastníctva. V týchto krajinách viac ako 10 % všetkých MSP vlastní aspoň jedno z troch práv duševného vlastníctva.

Tabuľka E2: Desať hlavných sekcií NACE³ pre vlastníctvo práv duševného vlastníctva

Sekcia NACE	Vlastníctvo práv duševného vlastníctva (%)
J: Informácie a komunikácia	17,67
C: Priemyselná výroba	14,42
S: Ostatné činnosti	14,4
M: Odborné, vedecké a technické činnosti	12,97
N: Administratívne a podporné služby	10,66
E: Dodávka vody; čistenie a odvod odpadových vôd, odpady a služby odstraňovania odpadov	9,6
G: Veľkoobchod a maloobchod, oprava motorových vozidiel a motocyklov	8,95
D: Dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu	5,9
L: Činnosti v oblasti nehnuteľností	5,75
I: Ubytovacie a stravovacie služby	5,51

Poznámka: V tabuľke je znázornený podiel vlastníkov práv duševného vlastníctva v rámci celej skupiny podnikov zastupujúcich každú sekciu NACE. Uvádzajú sa len sekcie NACE so vzorkou 100 alebo viac podnikov.

³ NACE, („Nomenclature statistique des activités économiques dans la Communauté européenne“), ktorá bola zavedená v roku 1970, je klasifikácia ekonomických činností, ktorú používa Európska komisia. Jej súčasným právnym základom je nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1893/2006 z 20. decembra 2006, ktorým sa zavádza štatistická klasifikácia ekonomických činností NACE Revision 2.

Ekonometrická analýza uvedená v kapitole 5 umožňuje oddeliť účinok vlastníctva práv duševného vlastníctva od iných faktorov, ako je veľkosť podniku alebo krajiny a odvetvia, v ktorých pôsobí. Výsledky, ktoré sú zhrnuté v tabuľke E3, potvrdzujú pozitívnu súvislosť medzi vlastníctvom práv duševného vlastníctva a ekonomickou výkonnosťou, pričom príjmy na zamestnanca sú o 55 % vyššie v prípade vlastníkov práv duševného vlastníctva ako v prípade podnikov, ktoré ich nevlastnia. Toto možno považovať za jeden z hlavných výsledkov štúdie.

Okrem toho z analýzy vyplýva, že táto súvislosť je osobitne zrejímavá v prípade malých a stredne veľkých podnikov (MSP).⁴ MSP, ktoré vlastnia práva duševného vlastníctva, majú o 68 % vyššie príjmy na zamestnanca ako MSP, ktoré nevlastnia žiadne práva duševného vlastníctva. Zatiaľ čo väčšina MSP v Európe teda nevlastní práva duševného vlastníctva, tie, ktoré ich vlastnia, majú významne vyššie príjmy na zamestnanca. Pri veľkých spoločnostiach sú príjmy na zamestnanca o 18 % vyššie v prípade vlastníkov duševného vlastníctva ako u tých, ktorí ich nevlastnia. V tomto prípade z analýzy vyplýva, že takmer šesť z desiatich veľkých podnikov v Európe vlastní práva duševného vlastníctva, hoci súvislosť s vyššími príjmami na zamestnanca je menej výrazná ako v prípade MSP.

Tabuľka E3: Hlavné výsledky ekonometrickej analýzy

	Rozdiel v príjmoch na zamestnanca medzi podnikmi, ktoré vlastnia práva duševného vlastníctva a podnikmi, ktoré nevlastnia práva duševného vlastníctva
Veľké spoločnosti	+18 %
MSP	+68 %
Celkom	+55 %

Poznámka: Na základe údajov z celkového počtu 120 983 spoločností. Rozdiely sú štatisticky významné so stupňom spoľahlivosti 99 %.

Z ekonometrickej analýzy v kapitole 5 ďalej vyplýva, že zvýšenie výkonnosti podnikov závisí od druhu a kombinácie práv duševného vlastníctva. Najvyššie zvýšenie príjmov na zamestnanca súvisí s vlastníckymi kombináciami ochranných známk a dizajnov a s vlastníckymi kombináciami patentov, ochranných známk a dizajnov, pričom ich výhoda vo výkonnosti predstavuje v prvom prípade 63 % a v druhom prípade 60 %. Vlastníci, ktorí vlastnia len patenty, majú o 43 % vyšší príjem na zamestnanca, vlastníci ochranných známk o 56 %, vlastníci dizajnu o 31 %, vlastníci patentov a ochranných známk o 58 % a vlastníci patentov a dizajnov o 39 %.

Diskusia a závery

Analýzou predstavenou v tejto štúdiu sa potvrdzuje, že existuje veľmi silná pozitívna súvislosť medzi vlastníctvom rôznych druhov práv duševného vlastníctva a výkonnosťou podnikov z hľadiska príjmov na zamestnanca a priemerných vyplatených miezd. Toto zistenie je v súlade s predchádzajúcou štúdiou z roku 2015, ako aj so štúdiami o prínosoch duševného vlastníctva na úrovni odvetvia a so štúdiou podnikov s vysokým rastom z roku 2019, v ktorej sa zistila pozitívna súvislosť medzi

⁴ V článku 2 prílohy k odporúčaniu Komisie zo 6. mája 2003 o definícii mikropodnikov, malých a stredných podnikov (2003/361/ES), sa MSP vymedzuje ako spoločnosť s menej než 250 zamestnancami a obratom maximálne 50 miliónov EUR a/alebo celkovou ročnou bilančnou sumou 43 miliónov EUR.

činnosťou spoločnosti v oblasti práv duševného vlastníctva a pravdepodobnosťou dosiahnutia vysokého rastu v nasledujúcich rokoch (EPÚ/EUIPO, 2019).

Rovnako ako v prípade všetkých štatistických analýz aj tieto výsledky treba interpretovať opatrne. Nepredstavujú nezvratný dôkaz, že podnecovanie k väčšiemu využívaniu práv duševného vlastníctva podnikmi spôsobí zvýšenie ich výkonnosti. Zo štúdie vyplýva pozitívna súvislosť medzi vlastnením rôznych druhov práv duševného vlastníctva podnikmi a ich výkonnosťou (z hľadiska príjmov na zamestnanca). Môže však existovať niekoľko mechanizmov, prostredníctvom ktorých môže fungovať súvislosť medzi vlastníctvom práv duševného vlastníctva a výkonnosťou podniku. Vzhľadom na dostupné údaje však nie je možné rozuzliť ich v analýze.

Pozitívna súvislosť medzi vlastníctvom práv duševného vlastníctva a ekonomickou výkonnosťou je osobitne silná v prípade MSP. Zároveň menej ako 9 % MSP vo vzorke vlastní jedno z troch práv duševného vlastníctva zahrnutých do štúdie. Dôvodmi slabého využívania sa zaoberá prieskum EUIPO medzi európskymi MSP (EUIPO, 2019). Táto štúdia (rovnako ako jej skoršie vydanie z roku 2016) ukázala, že medzi prekážky, ktorým MSP čelia, patrí nedostatok poznatkov o právach duševného vlastníctva, vnímanie postupov registrácie ako zložité a nákladné a vysoké náklady na presadzovanie týchto práv, čo predstavuje osobitnú záťaž pre MSP (EUIPO, 2017). Vzhľadom na túto skutočnosť a význam MSP v európskom hospodárstve podnikajú EPÚ a EUIPO kroky ako úrady pre duševné vlastníctvo s cieľom riešiť tieto obavy tak, aby európske MSP mohli v plnej miere využívať svoje inovácie a duševné vlastníctvo v kontexte strategického plánu EPÚ na rok 2023, strategického plánu EUIPO na rok 2025 prostredníctvom jeho programu pre MSP a stratégie Európskej komisie pre MSP vypracovanej začiatkom roka 2020 (EK, 2020).